

Nr 69.

Av fru **Nordgren m. fl.**, *angående utredning om ändring i gällande bestämmelser om statliga befattningshavares familjepension för frånskild och efterlevande make, m. m.*

Enligt bestämmelserna i allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 och 1942 års familjepensionsreglemente för arbetare, vilka reglementen avse flertalet av statens befattningshavare, tillerkännes frånskild make under vissa förutsättningar rätt till familjepension. Allmänna pensionsreglementet stadgar i detta hänseende följande (2 §, 3 mom.):

»Då befattningshavare i dom å äktenskapsskillnad förpliktas att till sin make utgiva underhållsbidrag eller i skillnadsmålet visats föreligga avtal om sådant underhållsbidrag, äger domstolen, om makarna levt tillsammans under minst fem år och befattningshavarens make vid sammanlevnadens hävande uppnått en ålder av minst 30 år samt det i övrigt med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt, förordna, att maken skall vara berättigad till familjepension eller familjelivränta, som avses i detta reglemente.

Sålunda meddelat förordnande upphör att gälla, om skyldighet att utgiva underhållsbidrag, vilket bestämts att utgå på särskilda tider, upphört eller den bidragsberättigade trätt i nytt gifte.

Äger förordnande som nyss sagts giltighet, må sådant förordnande ej med laga verkan meddelas till förmån för befattningshavarens make i senare äktenskap.»

Liknande stadgande återfinnes i 1942 års familjepensionsreglemente för arbetare 2 §, 3 mom. Enda skillnaden är, att då sistnämnda reglemente endast avser manlig befattningshavare, talas där uteslutande om »hustrus» pensionsrätt, ej »makes».

Den frånskildas familjepensionsrätt är alltså enligt båda de nämnda reglementena knuten vid förutsättningen, att rätt till underhållsbidrag föreligger, och även om så är fallet, är pensionsrätten icke ovillkorlig utan beroende på skälighetsprövning av domstol. Vidare kan frånskild make i senare äktenskap icke erhålla pensionsrätt, om förordnande till förmån för make i föregående äktenskap äger giltighet.

Beträffande pensionens uppdelning mellan efterlevande och frånskild make gäller, att de erhålla lika del därav, oavsett respektive äktenskaps längd. Den frånskilda är dessutom sämre ställd än den efterlevande maken såtillvida, att frånskild make, som äger pensionsrätt jämte den avlidnes barn i annat gifte, icke äger åtnjuta större del än som motsvarar 40 procent av familjepensionstalet, medan efterlevande make utbekommer 80 procent, även om pensionsberättigade barn från annat gifte finnas.

I fråga om de befattningshavare, som erhålla pension från statens pen-

sionsanstalt, däribland den stora gruppen lärare vid folk- och fortsättningskolor, finnas icke några bestämmelser om familjepensionsrätt för fränskild make.

Sveriges kommunalanställdas pensionskassa har löst frågan om fränskild hustrus pensionsrätt försäkringsmässigt i anslutning till principen, att pensionen är att betrakta såsom uppskjuten lön. För denna kassas medlemmar gäller följande:

Därest manlig aktiv medlems äktenskap upplöses genom skilsmässa, skall i hans försäkring ingående helkollektiv familjepension klyvas i två delar, den äldre delen och den yngre delen. Såsom äldre betraktas den del av familjepensionen, vilken skulle hava ingått i det fribrev, som hade utfärdats, därest avgiftsbetalningen avbrutits vid utgången av den kalendermånad, under vilken äktenskapsskillnaden vunnit laga kraft. Såsom yngre betraktas familjepensionens återstående del. I fråga om familjepensionens äldre del skall den rätt att efter den aktiva medlemmens död åtnjuta familjepension, som eljest tillkommer änka, helt och för bestämdt upphöra och denna rätt i stället tillkomma den fränskilda hustrun, intill dess hon eventuellt ingår nytt äktenskap. Barnens familjepensionsrätt under den tid, då den fränskilda hustrun äger dylik rätt, är densamma, som om utom barnen jämväl änka hade rätt till familjepension. Skulle fränskild aktiv medlem ingå nytt äktenskap och även detta upplösas genom skilsmässa, skall vid den förra äktenskapsskillnaden utbruten äldre del av hans helkollektiva familjepension icke tagas i betraktande vid familjepensionens nya klyvning. —

Det sätt, på vilket S. K. P. sålunda löst frågan om fränskild hustrus pensionsrätt, innebär enligt vårt förmenande en rättvis uppdelning av pensionen. Liksom en befattningshavare intjänar sin pension under loppet av sin anställningstid hos arbetsgivaren, bör också en hustru anses intjäna sin familjepension under äktenskapet med befattningshavaren. Pensionen måste i båda fallen betraktas som gottgörelse för det arbete, som vederbörande utfört under anställningen, respektive äktenskapet. Vid varje skilsmässa bör därför hustrun erhålla hela den då intjänade familjepensionsrätt, som eljest skulle tillkomma änka.

Pensionens belopp blir visserligen genom detta förfarande minskat för såväl fränskild hustru som änka och måhända otillräcklig för sitt syfte, men själva principen kan därför icke anses felaktig. Samma minskning inträder, om avgiftsbetalningen avbrytes och fribrev utfärdas.

S. K. P:s ifrågasvarande bestämmelser tillkommo år 1940, och någon erinran mot deras tillämpning har oss veterligen icke gjorts. Nära 80 av rikets städer, d. v. s. omkring $\frac{2}{3}$ av hela antalet, äro nu anslutna till S. K. P. och ha sålunda genomfört obligatorisk klyvning av familjepensionsrätten vid skilsmässa. Linköping och Borås, vilka icke äro anslutna till S. K. P., ha i sina pensionsreglementen infört bestämmelser om sådan klyvning, och i flera andra städer föreligga förslag härom.

I Svenska personalpensionskassan är klyvning av familjepensionsrätten fakultativ, d. v. s. en i denna kassa försäkrad man kan vid skilsmässa träffa avtal med kassan om dylik klyvning.

Gällande familjepensionsbestämmelser för Stockholms stads befattningshavare tillerkänna icke frånskild make pensionsrätt. I en motion i stadsfullmäktige påyrkas emellertid nu sådan ändring av pensionsreglementet, att även frånskild make blir berättigad till familjepension, kvinnlig befattningshavares make dock endast under förutsättning, att han kan anses vara »oförsörjd». Äro änka och frånskild hustru samtidigt berättigade till pension, skall pensionen enligt motionärens förslag delas mellan dem i förhållande till det antal år, vardera av dem varit gift med den avlidne.

I Danmark finnes en lag, som ålägger pensionskassorna att vid skilsmässa företaga uppdelning av familjepensionen efter i stort sett samma principer som de av S. K. P. tillämpade. Den ovillkorliga rätt till intjänad andel i pensionen, som sålunda i lag tillerkännes kassamedlems hustru vid äktenskapets upplösning, giver hustrun en oerhört mycket starkare och tryggare ställning än den, som tillkommer henne, då pensionsrätten förbindes med villkor, göres fakultativ eller helt och hållet försvinner vid skilsmässa.

På grund av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning beträffande *dels* frågan om sådan ändring av för statliga befattningshavare gällande bestämmelser om familjepension för frånskild och efterlevande make, att principen om pensionens klyvning efter försäkringstekniska grunder vid befattningshavares skilsmässa genomföres och göres obligatorisk, *dels ock* frågan om åläggande för kommunala pensionskassor att genomföra obligatorisk familjepensionsrätt för frånskild hustru enligt nämnda princip samt där-
efter för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 17 januari 1944.

<i>Olivia Nordgren.</i>	<i>Ruth Gustafson.</i>	<i>Elsa Johansson.</i>
<i>Hildur Humla.</i>	<i>Hildur Alvéén.</i>	<i>Ebon Andersson,</i> Malmö.
<i>Märta Öberg.</i>	<i>Elin Eriksson.</i>	<i>Disa Västberg.</i>
<i>Judith Olsson.</i>	<i>Blenda Björck.</i>	<i>Hulda Skoglund-Lindblom.</i>
<i>Hildur Nygren.</i>	<i>Anna Ronnebäck.</i>	<i>Ellen Svedberg.</i>
	<i>Sigrid Ekendahl.</i>	<i>Signe Linderoth-Andersson.</i>